

Cengiz Aytmatov'un 'Beyaz Gemi' Adlı Eserinden Hareketle Halk Anlatılarının Çocukların Bilişsel ve Duyuşsal Gelişimine Etkisi

Based on Cengiz Aytmatov's Story "White Ship", The Impacts of Folk Narratives on Children's Cognitive and Affective Development

Nihal Yavuz^{a*}

^aBaşkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Öz

Beyaz Gemi, Aytmatov'un büyükannesi ve büyükbabasının yanında büyüyen; babasından uzak; dedesinin anlattığı masalı hayatının merkezine alarak ve aynı zamanda doğa ile hem kendini hem de hayallerini özdeşleştirerek yalnızlığını aşmaya ve babasına kavuşmaya çalışan bir çocuğun hikâyesidir. Dedesinin çocuğa anlattığı "Boynuzlu Maral Ana" masalı çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimi üzerinde ana etken konumundadır. Gerçek hayat ile masal arasında sıkı bağlar kuran çocuk, hayatın gerçekliği ile karşılaşana kadar dedesinin anlattığı masaldan güç alarak "çocuk dünyasında" bu masalın büyüsü bozulana kadar yaşayacaktır. Bu çalışmada, Beyaz Gemi'nin çocuk kahramanından hareketle halk anlatılarının çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimine etkisi üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Beyaz Gemi, orta çocukluk, halk anlatıları, bilişsel ve duyuşsal gelişim.

Abstract

Written by Aytmatov, White Ship is a story of a child who grows up with his grandfather and grandmother; lives away from his father; puts his grandfather's tale at the center of life; tries to overcome his loneliness and reach his father by identifying himself and his dreams with the nature. His grandfather's tale Deer Mother with Horn is a major factor in the child's cognitive and affective development. The child, who makes a strong connection between the real life and the tale, lives within "the children's world" by getting the strength from the tale that his grandfather always tells him until he faces the facts of life and the fairy tale is collapsed. In this study, based on the child antagonist in White Ship, the impacts of folk narratives on children's cognitive and affective development are investigated.

Keywords: White Ship, middle childhood, folk narratives, affective and cognitive development.

© 2016 Başkent University Press, Başkent University Journal of Education. All rights reserved.

1. Giriş: Cengiz Aytmatov Üzerine

Dünyaca ünlü Kırgız yazar Cengiz Aytmatov (1928-2008), dünya edebiyatının son elli yılına damgasını vuran; babasının yönetime muhaliflik suçlamasıyla idam edilmesine rağmen, çok genç yaşta Rusya Yazarlar Birliği'ne

^aADDRESS FOR CORRESPONDENCE: Nihal Yavuz, Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Ankara, Türkiye. E-mail: nihal@baskent.edu.tr.

Received Date: December 17th, 2015. Acceptance Date: January 19th, 2016.

kendisini kabul ettiren usta bir kalemdir. Onu farklı kılan temel özellik, eserlerini kendi kültür değerleri üzerine bina etmiş olmasıdır. Eserlerinin hemen hepsinde Kırgız ve diğer Orta Asya Türk boylarına ait geleneklere, halk inanışlarına, efsane, mit, masal gibi halk anlatılarına yer vermiştir. Fakat bütün bunlar dar bir çerçeveye içine hapsedilmemiş, yerelden evrensele uzanan bir çizgi takip edilmiştir. Bu anlatılar sistemli bir şekilde, eserlerinin konu bütünlüğünü bozmayacak, hatta destekleyecek şekilde kullanmıştır. Bu sayede, kaybolma tehdidiyle karşı karşıya kalan Kırgız kültürünün yaşamasına imkân sağlamıştır. Bu özellik en bariz bir şekilde *Cengiz Han'a Küsen Bulut* adlı eserinde belirmektedir. Aslında bu eser, *Gün Olur Asra Bedel* adlı eserin bir bölümü olmasına rağmen, Sovyet sansürü neticesinde eserden çıkarılmış ve ancak uzun yıllar sonra ayrı bir eser olarak yayınlanabilmiştir. Aytmatov *Cengiz Han'a Küsen Bulut'ta* Cengiz Han dönemine ait *Sarı-Özbek Efsanesi*, *Gün Olur Asra Bedel* adlı eserinde *Ana Beyit Efsanesi*, Beyaz Gemi adlı eserinde *Boynuzlu Maral Ana* masalını kullanarak yönetim asimilasyonu, kimliksizleşme, doğayı tahrip gibi temalar, bireyselden toplumsala uzanan bir yok oluş senaryosu konusunda okuyucuyu uyarmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında Aytmatov, bir kültürün korunmasında ve yeniden inşasında yerel kodlarla örülmüş edebi eserlerin ne denli önemli bir görev ifa ettiğinin tam anlamıyla farkına varmış bir kültür aktarıcısıdır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Korkmaz, 2008; Korkmaz, 2009, Kolcu, 2002).

Bahsedilen eserlerden Beyaz Gemi'nin çalışma konusu olarak seçilmesinin sebebi, romanın kahramanının çocuk olmasıdır. Bu çalışmada romandaki çocuk kahramandan hareketle halk anlatılarının orta çocukluk devresindeki çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimindeki önemi üzerinde durulacaktır.

2.Beyaz Gemi ve Bilişsel-Duyuşsal Gelişim

Beyaz Gemi, anne ve babasından uzak büyükannesi ve büyükbabasının yanında büyüyen; dedesinin anlattığı masalı hayatının merkezine alarak ve aynı zamanda doğa ile hem kendini hem de hayallerini özdeşleştirerek yalnızlığını aşmaya ve babasına kavuşmaya çalışan bir çocuğun hikâyesidir. Roman temelde Boynuzlu Maral Ana masalı üzerine kurgulanmıştır. Çocuğun kurduğu hayaller ve gerçekliğinden şüphe duymadığı bu masal zaman zaman gerçek hayatla çocuğun ruh dünyası arasında bir çatışma meydana gelmesine yol açar. Nitekim roman böyle bir çatışmanın yarattığı kırılma ile son bulur (Aytmatov, 1995).

Romanın kahramanı olan çocuk; Issık-Göl kıyısında, dedesi, ninesi, teyzesi ve teyzesinin kocasıyla birlikte yaşamaktadır. Dede, karısı ve bu küçük torunuyla birlikte, orman bakım şefi ve partinin adamlarından biri olan damadı Orozkul'un yanında ve onun emrinde çalışmaktadır. Orozkul, çok asabi ve geçimsiz bir insandır.

Çocuğun anne ve babası ayrıdır. Annesi bir başkasıyla evlenmiş, babası ise çocuğu görmeye gelmemektedir. Dedesi ile çocuk arasında çok sağlam bir münasebet vardır. Çocuk boş zamanlarında dedesinin kendisine hediye ettiği dürbünü alarak, Beyaz Gemi'de tayfa olarak çalışan babasını görmek ümidiyle Issık-Göl'ü gözetler. Evdeki baskılardan bunalan çocuk, sık sık hayal âlemine dalar. Bir tür balık olup, dereden göle akmak, gölden her gün aynı saatte geçen Beyaz Gemi'ye ulaşarak babasına kavuşmak ister.

Dedesi çocuğu okula yazdırır. Buldukları yerde okul olmadığından her gün at sırtında çocuğu komşu köydeki okula götürüp getirir. Orozkul, bu sevgiyi aşırı bulur zaman zaman dedeye zaman zaman çocuğa sataşır. Sudan sebeplerle Mümin Dede ile sık sık tartışır. Yağmurlu bir gün atla, ormandan tomruk taşıırken Mümin Dede ile damadı çocuğun okuldan getirilmesi konusunda kavga ederler. Dede, damadının işten çıkarma tehdidinde aldırmandan işi yarıda bırakıp çocuğu almaya gider. Dönüşte Orozkul, Mümin Dede'yi iyice hırpalır. Çocuk hem üzüntüsünden hem de iyice ısladığı için hasta olur.

Dede torun yıllardır ormanlarda geyik olmamasını Maral Ana masalına bağlar. Bir gün ormanda bir geyik belirir. Mümin Dede bunu çocuğa anlatır, bunun Boynuzlu Maral Ana masalında geçen geyik olduğunu kabul edip sevinirler. Fakat çok geçmeden Orozkul'un sık sık ağırlamak zorunda kaldığı orman kontrol memurları, bu geyiklerin avlanmasını isterler. En son tartışmalarında Mümin Dede'ye kızan Orozkul, yaptığı yolsuzlukların örtbas edilmesi karşılığında kayınpederi Mümin Dede'ye geyiği zorla vurdurtur. Bu, hem çocuk hem de dedesi için büyük bir yıkım olur. Hasta yatağından kalkıp dedesini perişan halde gören çocuk hayal dünyasının bir kurtarıcısı olarak gördüğü geyiğin de öldüğünü görünce bütün umutlarını kaybeder; hep hayalini kurduğu balık insan olup göle akmak ümidiyle kendini sulara bırakır ve nehrin coşkun akıntısı içinde kaybolur (Aytmatov, 1995).

Aytmatov, *Beyaz Gemi*'de, anlatısını destan, efsane ve masal gibi sözlü edebiyat ürünleriyle metinlerarasılık bağlamında ilişkilendirir ve anlatısını sözlü edebiyat ürünleri üzerine inşa eder. Masal türü etrafında geçmişte temsil eden dede (masalın anlatıcısı) ile geleceği temsil eden çocuk arasında bir bağ kurar. Bu, masal aracılığıyla kültürel olanın, gelenekselin aktarımıdır ve böylece çocuğun zihin dünyasında kültürel belleğin harekete geçirilmesi demektir. Bu nasıl olmaktadır? Dedenin çocuğa anlattığı Boynuzlu Maral Ana efsanesine göre, Kırgızlar geçmişte yok olma tehdidiyle karşılaşmışlar, bütün halk öldürülmüş, yalnızca iki çocuk sağ kalmış ve bunlar da Geyik Ana'nın koruması altında tekrar türemişlerdir (bkz. Çağatay, 1956; Çoruhlu, 1995). Uzun yıllar boyunca bölgede

görülmeyen ve birdenbire ortaya çıkan geyikler, çocuğun mevcut şartlar ile geçmiş arasında bir bağ kurmasını sağlar ve geyiği bir kurtarıcı olarak görür. Buna göre toplum, millî benliğini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır ve tıpkı geçmişte olduğu gibi bu durumdan onları Geyik Ana kurtaracaktır. Aytmatov'un romanda geyik motifini kullanmasını bu doğrultuda düşünmek gerekmektedir. Çünkü geyik motif, destanlarda, efsanelerde, masallarda kendini göstermiş, çoğu zaman bir milletin sembolü olmuş, bazen lanetli, bazen de uğurlu sayılmıştır (Şahin, 2004: 105).

Aytmatov'un *Beyaz Gemi* adlı romanı üzerinden değerlendirecek olursak halk anlatılarının çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimine katkısının özellikle içerik bağlamında, konu, tema, olay örgüsü, kahramanlar ve temsil ettikleri değerler, mekânlar ve mekânlara dair nesnelere vb. öğelerle en süt seviyede gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Başta masal olmak üzere halk anlatıları; hayal dünyasını geliştirme ve temsil edilen değerler noktasında çeşitli değerlerin aktarımı yoluyla bilişsel ve duyuşsal dinamikleri harekete geçirir.

Masalların gizemli havası, serüven dolu fantastik olaylar içermesi, çoğunlukla iyilerin kazanıp kötülerin yenilgiye uğratılması masalları çocuklar için ilginç kılmaktadır. Başka bir deyişle masal, çocuğun dünyasına yakın bir dünya sunar (Yaldız, 2006: 40). Masal için ortaya konan hükümler, diğer anlatı türleri için de geçerli olan tespitlerdir. Bu bağlamda *Beyaz Gemi* içerisine yerleştirilen masal, romanda ikinci bir katman oluşturur. Orta çocukluk döneminde çocuklar ahlakî kuralların ihlaliyle geleneklerin kabullerini birbirine yakın kabul eder (Berk, 2013: 493). Romanda bir taraftan çocuğun gündelik yaşamı dikkate sunulurken, diğer taraftan da Maral Ana anlatısının çocuğun bilişsel ve duyuşsal dünyasına yansımaları, çocuğun içsel dünyasında yarattığı değişimler ve gündelik yaşamına taşıdığı 'doğru sevgisi, kültürel değerlere bağlılık, merhamet, dedeyle iletişim' gibi olgular öne çıkarılır.

Eserde, okula yeni yazdırılan çocuk, erken çocukluktan orta çocukluğa geçiş devresindedir. Anne ve babasından ayrı, dedesi dışında bağlanabileceği bir ebeveyni yoktur. Bowlby'ye göre çocuklarıyla güvenli bağlanma ilişkisi kuran ebeveynler, aynı zamanda onlara değerli oldukları güvende oldukları ve sevildiklerine ilişkin güvence vermiş olurlar. Bu güvence altında gelişen çocuklar bir taraftan başarı için gerekli olan özgüveni kazanırken diğer taraftan da psikolojik sağlıklarını korurlar (Sümer-Şendağ, 2009: 87). Hali hazırda var olan ebeveyn boşluğu çocuğun gelişiminde ve psikolojisinde derin bir boşluk yaratmıştır. Çocuk, bu boşluğu dedesinin anlattığı Boynuzlu Maral Ana masalıyla telafi etmektedir.

Cengiz Aytmatov üzerine bir çalışma hazırlayan Ali İhsan Kolcu, halk anlatılarının millî hafızanın teşekkül etmesinde oynadığı role dikkat çeker. O, millî hafızanın bir milletin tarih boyunca kazandığı askerî, edebî, iktisadî, sosyal, kısaca maddî ve manevî zenginliğin nesilden nesile aktarılması sayesinde oluştuğunu savunur ki bu aktarım çoğunlukla halk anlatıları ile mümkün olmaktadır (Kolcu, 2002: 198). Kolcu'ya göre, bu anlatılar aynı zamanda kültürün koruyucusu hükmündedir: "(Destan), masal, efsane ve aşk duygusunun, millî ahlak ve karakter etrafında şekillenmiş bir davranış biçimi olan halk hikâyeleri de (...) daha sonraki zamanlarda farklı coğrafyalardan gelecek kültürel etkilenmelere karşı koruyucu bir kalkan vazifesi görmektedir." (2002: 15). Bütün bu ürünleri, toplumun ortak bilinçaltını oluşturan birer edebî miras olarak görmek gerekir. Dolayısıyla halk anlatılarının kültürel aktarım işlevinin yanı sıra değerler eğitimi bağlamında da önemli bir görevi yerine getirdiğini söylemek mümkündür.

Halit Karatay da masalların bir yandan çocuğun dil becerilerini geliştirirken bir yandan da çocukta farkında olmadan, kültüre dayalı gerek millî gerekse evrensel değerlere karşı bir bilinç uyanmasını sağladığını ifade eder. Karatay'a göre masal, çocuğun hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirir; ona hayatı, doğayı, insanı ve yakın çevreyi tanıma imkânı sağlar. Kısaca masal, çocuğu oyalama ve eğitmenin yanı sıra, kendisi ve çevresi ile barışık bir fert olarak yetişmesine imkân tanır. Çocuğun içinde yaşadığı toplumun ahlakî ve insanî değerlerini eğlenerek, hoşça vakit geçirerek öğrenmesinde masalların önemli bir görev üstlendiği rahatlıkla söylenebilir (2007: 466). *Beyaz Gemi*'de dedesinin anlattığı masallarla büyüyen çocuğun kullandığı eşyalarla, çevresindeki nesnelere arkadaşlık etmesi, onlara derdini anlatması, arkadaş ihtiyacının telafisi olduğu kadar sözel becerisinin bir işareti olarak kabul edilebilir.

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus masalın hayal dünyası ile gerçeklik arasındaki dengenin doğru ayarlanmasıdır. Çocuklara masalın hayal dünyası, olağanüstülükleri ile gerçek yaşam sahneleri dengeli bir şekilde verilmeli ve bu noktada farkındalık sağlanmalıdır. Salt gerçekleri dinlemek çocuğun hayal gücünü kısırlaştıracağı gibi, sadece masal dinlemek de çocuğu hayalperest yapabilir (Gönen, 1993: 83-88). Romanda bu düşüncenin izlerini yakalamak mümkündür. Çocuğun zengin hayal gücünün oluşmasında, yaşadığı yerde yalnız olmasının ve vaktinin büyük çoğunluğunu tek başına geçirmesinin yanı sıra, dedesinden dinlediği anlatıların da büyük payı vardır. Çocuğun zihninde sağlam bir yer edinen ve kurtuluşu, özgürlüğü simgeleyen geyiklerin öldürülmesi onun içsel dengesini alt üst eder. Romanda gerçek yaşam sahneleri ile masalın olağanüstü dünyası iç içe geçer, olay örgüsü bu iç içe yapı üzerine kurulur.

Gülsüm Uçar da toplumsal bilincin ve duyarlılığın oluşmasında masal türünün öneminden söz eder. Çocuğun kültür değerlerini sadece sosyal ilişkiler ve örgün eğitim yoluyla değil, aynı zamanda batıl inançlar, atasözleri, deyimler, şarkılar, tekerlemeler gibi farklı kaynaklardan gelen iletilerle öğrendiğini belirtir. Çocuğun karşılaştığı değişik iletiler arasında özellikle dil ve edebiyatın farklı bir yere sahip olduğunu savunur. Masalarda dost canlısı, hoşgörülü, bağışlayıcı, çalışkan, iyi niyetli kahraman zorlu ve uzun bir uğraşın sonunda bu özellikleri sayesinde kötülerle giriştiği savaşı kazanır ve ödüllendirilir; kötüler ise cezalandırılır. Bu sayede çocuk kötü olmanın, başkalarının hakkını yemenin ne kadar kolay olduğunu, oysa iyi ve erdemli olmanın hak, adalet, eşitlik gibi değerlerin özümsemesinin zahmetli bir süreç olduğunu, ancak bu sürecin sonunda yaşanacak hazın büyüklüğünün farkına varır. Masallar sayesinde kahramanlarla özdeşleşerek kendi içinde yaşadığı sorulara cevap bulan, yeni edindiği değerlerle çevresiyle iletişime geçen çocuk, artık rahatça kendisini ve çevresini doğru tanır, anlamlandırır. Böylece hem kendisini, hem de yaşadığı toplumu tanır. Bu ölçüde uyumlu ve etkin bir üye olarak toplum içindeki yerini alır (2007: 456-457). Özellikle kurmaca eserlerde stereotip özelliği gösteren kahramanların olumlu ve olumsuz değerlerle kalıplaşmış biçimde sunulmaları, iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin gibi kavramların basitçe temsil edilmesini sağlar. Kalıp kişi özelliği gösteren ve belirli kategorik tiplere (iyi, kötü, cimri, cömert, yalancı vb.) karşılık gelen stereotiplerin her türlü duygu ve düşüncüyü çok koyu çizgilerden oluşan imgeler aracılığıyla somutlaştırdığını, doğrudan belirli tiplere öne çıkardıklarını ifade etmek mümkündür. Basit yapıları, okuyucu tarafından kolayca anlaşılmasını da sağlar (Demir, 2014: 1-25). Dolayısıyla masal, destan, efsane gibi halk anlatılarında kahramanların da çoğunlukla, basit çizimlerle ve belirli tiplere temsil etme noktasında öne çıkarılmaları (stereotip olarak var olmaları) çocukların iyi-kötü (olumlu-olumsuz) zıtlığında çeşitli değerleri içselleştirmelerine yardımcı olur. *Beyaz Gemi*'de de Maral Ana anlatısı bağlamında gelişen olaylarda kişilerin iyi-kötü (olumlu-olumsuz) değerlerle öne çıkarılması, çeşitli tiplere temsil etmeleri eserin tematik yönünü anlaşılır kılmakta ve 'doğa sevgisi, merhamet, bağlılık, iyilik, kötülük' gibi duyguların somutlaşmasını sağlamaktadır. Romanda özellikle 'doğal kaynakların tahrip edilmesi' (Özher, 2006: 85) yönünde gelişen olaylar ve 'doğayı koruma' yönündeki ileti tamamıyla Maral Ana anlatısı üzerinden verilmektedir. Romanda dede geleneği, karşı güç olarak Oruzkul eskiyi yıkan avangard bir yeniliği temsil etmektedir. Bu iki gücün çatışması sonucu geleneği temsil eden dede, genç ve güçlü olan Orozkul'a yenilmiştir. Kötülük iyiliğe karşı zafer kazanmış ve bu çatışmanın sonunda geleceğin temsilcisi özne-çocuk ise bir masal havası içinde sulara atılarak kaybolmuştur.

Romanın kurmaca yapısı içerisinde mekân unsuru, 'olay örgüsü, kişiler, zaman, vb.' öğelerle, karşılıklı ilişkiler çerçevesinde bir örüntü meydana getirir. Romanda olay örgüsünün şekillenmesi, organizasyonu; olayların kimler arasında gerçekleşeceği, ne zaman ve nerede ortaya çıkacağı; olaylar arasındaki neden-sonuç bağları, olayları meydana getiren çatışmaların (kişiler arası çatışmalar gibi) karakteri, çatışmaların, düşümlerin çözümlenmesi vb. unsurların tasarısı ve örüntüsü içerisinde mekân(lar)ın anlam kazandığı görülür (Demir, 2009: 196). *Beyaz Gemi*'de de mekân öğesinin çeşitli işlevlerle öne çıkarıldığını görürüz. Başlıca işlevi şudur: Olayların kırsal bir yerde geçiyor olması, sözlü geleneğe dayalı bir anlatı olan Maral Ana anlatısının romanın içerisine dâhil edilmesine imkân verir. Çünkü kırsal mekânlar, masal, destan, efsane gibi sözlü edebiyat anlatılarının yaşamsal alanıdır. Mekânın işlevselleşiminde Maral Ana masalı olay örgüsüne sağlam bir neden-sonuç ilişkisiyle eklenir ve romanın trajik sonunu da hazırlar. Böylece halk anlatılarının roman gibi modern türler içerisine yerleştirilmesi, metinsel/söylemsel çeşitlilik sağlamak yönünden dilsel zenginlik oluştururken çocukların olay örgüsü, mekân, kişiler gibi yapı unsurlarının yarattığı örüntüyü anlamlandırması da bilişsel zenginlik sağlar. Eleştirel düşünme ve metnin yapısına nüfuz edebilme becerisi, uygun eğitim vasatında yetişmiş ergenlik dönemi çocuklarından beklenir. Bu bağlamda, orta çocukluk döneminden başlayarak mekân gibi, anlatıcı gibi anlatımın teknik detayları üzerinde düşünmesini sağlayacak sorular ve uygulamalarla üst düzey okuma becerilerine çocukları hazırlanmasında da bu tür metinler etkili olarak kullanılabilir.

Bu bağlamda başta masallar olmak üzere halk anlatıları, çocukların sosyal beceri kazanmalarında ve sosyalleşme sürecinde 'kendi' ve 'diğer(ler)i' arasında sağlıklı iletişim kurmalarını sağlar. Ayrıca çocukların bilişsel-duyuşsal gelişimlerine hizmet ederken toplumun kültürel değerlerini kuşaktan kuşağa aktarma görevini de üstlenen sözlü halk edebiyatı eserleridir. (Şahin, 2011: 219). Masal anlatılarına yer veren modern yazılı eserlerden aynı etkiyi beklemek mümkün değildir. Buna rağmen bu kullanımların hem dil becerilerinin gelişimi için orta çocukluk döneminden itibaren çocuğun metinle kuracağı etkileşime olumlu katkı sağlayacağı düşünülebilir.

3.Sonuç

Halk anlatılarının kültürel bilincin ve değer yargılarının oluşmasında oynadığı rolden hareketle, Aytmatov'un eserlerinde halk anlatılarını belli bir amaç doğrultusunda kullanıldığı söylemek mümkündür. *Beyaz Gemi* adlı

eserinde, bu durum iki koldan incelenebilir. Eserin, Kırgız toplumunun, kültürel varlıkların farkına varması amacıyla matuf olduğu söylenebilir. Diğer bir açıdan yaklaşıldığında ise roman kahramanı olan çocuk-özenin ruhsal ve zihinsel dünyasında dedesinden dinlediği anlatıların etkili olduğu görülmüştür. *Beyaz Gemi* örneğinde olduğu gibi metinlerarası ilişkiler çerçevesinde modern bir tür olan romanın içerisine yerleştirilen veya müstakil metinler olarak yaşam bulan masal, efsane, destan gibi türler, orta çocukluk devresinden başlayarak çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimine katkıda bulunabilir. Bu nedenle eğitimin çeşitli kademelerinde öğrencilere yönelik olarak yaşamsal zenginlik sunma, sosyalleştirme, kültürel değerlerin aktarımı, değerler eğitimi, neden-sonuç ilişkileri kurdurma, metni anlamlandırma gibi uygulamalar açısından halk anlatılarının kullanılması büyük önem arz etmektedir. *Beyaz Gemi*, hem hacim hem de özdeşlik kurulabilecek bir kahramanı anlatması dolayısıyla okutulup tartışılacak bir metin olması yanında masal türünün bilişsel ve duyuşsal gelişime katkısı dolayısıyla da dikkate değer bir eser olduğu görülmektedir.

Kaynakça

- Aytmatov, C. (1995). *Beyaz Gemi*. İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Berk, L.E. (2013). *Bebekler ve Çocuklar- Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa*. (Çev.Ed. Nesrin Işıkoğlu Erdoğan), Ankara:Nobel Yayınevi.
- Çağatay, S. (1956). Geyiğe Dair Bazı Motifler. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 153-177.
- Çoruhlu, Y. (1995). Türk Sanatında Görülen Geyik Figürlerinin Sembolizmi. *Toplumsal Tarih*, 3 (18).
- Demir, A. (2009). Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'nda Mekân/Mekân Tasvirlerinin Başlıca İşlevleri. *International Journal of Central Asian Studies*, 13, 195-216..
- Demir, A. (2014). Roman ve Stereotip: Türk Romanından Örneklerle. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Gönen, M. (1993). Anaokulu Öğretmenlerinin Beş ve Altı Yaş Çocukları İçin Kullandıkları Masal ve Hikâye Kitaplarının Niteliklerinin İncelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 7 (2), 83-88.
- Karatay, H. (2007). Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (3), 463-475.
- Korkmaz, R. (2008). *Cengiz Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Korkmaz, R. (Ed.) (2009). *Cengiz Aytmatov*. Ankara Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kolcu, A. İ. (2002). *Bozkırdaki Bilge Cengiz Aytmatov*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özher, S. (2006). *Beyaz Gemi Adlı Romandaki Yüce Birey Arketipi*. *bilig*, 37, 81-90.
- Santrock.J.W. (2014). *Yaşam Boyu Gelişim- Gelişim Psikolojisi*. (Çev. Ed. Prof. Dr. Galip yüksel), Ankara:Nobel Yayınevi.
- Sümer, N.-Şendağ, M. A.(2009), *Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı*, *Türk Psikoloji Dergisi*, Haziran, 24 (63),86-101.
- Şahin, M. (2011). Masalların Çocuk Gelişimine Etkilerinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi. *Millî Folklor*, 89, 208-219.
- Şahin, S. (2004). Cengiz Aytmatov'un *Beyaz Gemi* Romanıyla Murathan Mungan'ın *Kasım ile Nâsır* Hikâyesinde Geyik Motifinin Kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 23, 105-114.
- Uçar, G. (2007). Ayla Çınaroğlu'nun 'Keçi Masalı' Adlı Eserinde Toplumsal Bilinç Eğitimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 455-461.
- Yaldız, H. T. (2006). *Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi (Sarayönü Örneği)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.